

GUNILLA CARLSSON

Ålder: 56 år. Bor: Genève, Schweiz.

Bakgrund: Ledamot av Europaparlamentet 1995–2002, riksdagsledamot 2002–2013, andre vice ordförande i Moderaterna 1999–2003 samt förste vice partiordförande 2003–2015. Vidare har hon varit partiets talesperson i utrikesfrågor som vice ordförande i utrikesutskottet 2003–2006. Sveriges biståndsminister 2006–2013. December 2017 biträdande chef för Un aids, mellan maj och oktober 2019 var hon programmets tillförordnade chef.

BISTÅNDS- AMBASSADÖREN

Enprocentsmålet för biståndet har inneburit en stadigt växande och i förväg fastlagd post i statsbudgeten. Det gör att biståndspolitik och dess effekter inte debatteras tillräckligt.

Det säger Gunilla Carlsson som varit minister för området. I ett samtal med Skattebetalarnas vd berättar hon om svenskt bistånd och om sitt arbete inom Förenta Nationerna.

B

istånd är komplicerat. Mycket mer komplicerat än att bara vara för eller emot att Sverige ger drygt 50 miljarder om året

i statligt bistånd via enprocentsmålet.

Christan Ekström (CE): Det finns många starka åsikter om statligt bistånd samtidigt som jag upplever att det sällan diskuteras. Skattebetalarna har inte någon specifik uppfattning om storleken på biståndet, men vi har en stark åsikt om att det ska vara effektivt och verkligen göra skillnad för så många som möjligt. Hur ser du på bistånd i en bredare kontext?

Gunilla Carlsson (GC): Viljan att bistå medmänniskor är viktig på många sätt, men det räcker med att titta på diskussionen om tiggeriet för att inse att det är komplicerat att hjälpa. Jag hade inte lagt ner så många år av mitt liv på det här området om det inte var så att jag tror på den goda viljan. Men det får inte stanna där, för bistånd kan hamna fel, rent av förvärra situationer och maktförhållanden. Därför måste vi ställa höga krav på ordning och reda, resultat och korruptionsbekämpning.

CE: Enprocentsmålet är speciellt då den allmänna välståndsökningen har inneburit att den avsatta summan vuxit enormt de senaste två decennierna. Är målet fortfarande relevant?

GC: Målet är i sig både bra och dåligt. Det gör att biståndet är ett fredat politikområde vilket är bra eftersom ett effektivt bistånd måste bygga på förutsägbarhet och långsiktighet. Men målet är samtidigt en förbannelse eftersom så få verkar bry sig samtidigt som biståndet har ökat exceptionellt under senare år. Med en bättre biståndsdebatt kanske fler skulle kunna känna sig stolta över att bidra till global utveckling. Behoven ökar då krishärdarna blir fler och mer utdragna samtidigt som mänskliga rättigheter är på tillbakagång.

CE: Många faktorer pekar ju trots allt åt rätt håll, exempelvis minskar den absoluta fattigdomen?

GC: Ja, och det beror på den mänskliga utvecklingskraften – med fler öppna ekonomier, teknologiska framsteg och tillväxt. Biståndet är bara en liten del av detta genom att ge fler möjlighet att vara en del av en välståndsökning, exempelvis genom vaccinering, eller att komma ut ur analfabetismen. Fattigdom är emellertid ett mycket bredare begrepp i dag än förr. Det betyder inte bara brist på resurser utan också avsaknaden av rättigheter. Dessutom finns fattigdom även i höginkomstländer.

Gunilla Carlsson menar att FN:s tjänstemannakultur har vuxit fram i en annan tidsålder, men att det pågår ett reformarbete för bättre styrning och tydligare ansvarskrävande.

CE: Så egentligen är det inte orimligt att lyfta hem en del av biståndspengarna för att hantera flyktingproblematiken på hemmaplan så som man gjort i Sverige på senare år?

GC: Migranter är en brokig skara varav många flyr undan krig och konflikter även om det kanske inte är de allra mest behövande eller de allra mest fattiga som har resurser att kunna fly. Migrationsflödena gör att vi behöver titta på utvecklingens drivkrafter och att det krävs en mer verklighetsbaserad biståndsdebatt.

CE: Du menar att statligt bistånd inte hade varit så här stort om det inte funnits någon mening med det eller om det varit tillräckligt effektivt? Men biståndet ökar ju för att vi har bundit oss vid enprocentmålet, inte för att vi är nöjda med insatsen.

GC: Utbetalningsmålet gör att det finns risk för felaktig resursallokering, till exempel att Sida får pengar utan att ha bett om dem och utan att ha planer för hur de ska användas. Det är en teknisk men viktig fråga som riskerar biståndspolitikens trovärdighet.

Jag har svarat ja på frågan om huruvida bistånd kan göra skillnad, men att det måste utvecklas över tid. Moderaterna vill nu att man inför en ny mandatperiod ska bestämma vilka volymer som behövs, lite som försvarsöverenskommelsen, och där en miniminivå ska kunna avkrävas av regeringen, även vad gäller inriktning och uppföljning.

CE: Sida läser man oftast bara om när det inträffat någon skandal. Hur ser du på den myndigheten?

GC: Sida är en transaktionskostnad som vi måste ha på samma vis som vi måste ha bankkontor för att förmedla pengar. Sida behövs, och jag tycker Sida är bättre än sitt rykte. Om man som jämförelse tittar på hur mycket Sverige lägger på forskning, som av tradition också är lite av en skyddad verkstad, brukar man säga att det är värt det trots att inte all forskning lyckas. Om man tänker likadant om biståndet blir det lättare att orka med alla gånger det inte gick bra, för det är nävt att tro att varenda krona som Sverige skickar ut når varenda behövande människa. Då förstår man inte hur komplext det är.

CE: Eftersom enprocentmålet inte är ett kvalitativt mått borde det bli bättre allteftersom...

GC: Eller hur! Och när jag blev biståndsminister 2006 ville jag veta mer om vilka resultat som uppnåtts och var vi hade misslyckats. Det måste

finnas en resultatagenda att förlita sig på för att lära av misstagen eller när resultaten överträffas. Ett sådant initiativ var Openaid.se, en webbplats för transparent rapportering av det svenska biståndet. Då tycker jag det är mer problematiskt med volymerna som hanteras av Utrikesdepartementet. UD avgör de facto hur mycket FN-organen ska få. Riksdagens kontroll av det är dock dålig.

CE: Det är väl just i det UD-kontrollerade biståndet som den politiska styrningen är som störst. Eftersom det rör relationer till andra stater kan det sekretessbeläggas på ett annat sätt än vanligt bistånd. Det är också där biståndet till UNRWA (biståndsorganet för palestinierna) beståms. Det är ett bistånd som fått hård kritik och där flera länder dragit tillbaka sina bidrag medan Sverige fortsätter att ge år efter år. **GC:** Det är ett mycket speciellt mandat och man ska inte glömma att palestinierna lever i läger och är ett av världens mest biståndsberoende folk.

CE: Men skulle man ändå inte kunna ställa krav på nolltolerans mot antisemitism?

GC: Det du sätter fingret på är avarterna inom civilsamhällets opinionsbildande organisationer. Och där finns det risk att några missbrukar sitt mandat och våra svenska skattepengar. Men det är fel att tro att UD-tjänstemännen tillåter det.

CE: På senare år har du arbetat inom en särskild del av FN, Unaid. Hur ser du på Sveriges framtida roll inom FN som en av de största givarna?

GC: Den feministiska utrikespolitiken hamnar ofta i spagat när andra länder och regioner kräver lika mycket insyn, beslutanderätt och samma poster, trots att de ibland representerar politik som går stick i stäv med den svenska. För att vi ska ha en suck i allt detta kan vi inte springa på varenda boll för att ställa allt till rätta i världen.

CE: Sammanfattningsvis borde Sverige koncentrera sig på några områden även om det gör ont att välja bort. Det går inte heller att säga "nu måste ni införa svenska öppenhetsprinciper" och att kräva att alla ska bete sig som svenskar?

GC: Starkt förenklat skulle det kunna uttryckas så. Även om svensk förvaltningstradition behövs kan det inte vara en utgångspunkt i en komplicerad värld. ■

"Man måste ha viss tolerans mot misstag", säger Gunilla Carlsson, tidigare biståndsminister.

Fakta

UNAIDS. I december 2017 utnämndes Gunilla Carlsson av Förenta Nationernas generalsekreterare António Guterres till biträdande chef för FN:s aidsprogram Unaid, organisationen som arbetar mot spridning av hiv och aids och ger stöd till dem som drabbats och deras familjer. Våren 2018 drabbades Unaid av en skandal med sexuella trakasserier och övergrepp av en tidigare vice generalsekreterare, Dr. Luiz Loures, vilket förvärrades av agerandet från Unaid's chef, Michel Sidibé, enligt en oberoende utredning. Rapporten resulterade i att Sverige, som en av de största givarna, drog in sitt finansiella stöd. Efter Michel Sidibés avgång utnämndes Gunilla Carlsson till tillförordnad chef för Unaid's, en post hon lämnade förra året.

VÄND!

Hur funkar biståndet?

– Sofia Linder reder ut begreppen

Det räcker med att titta på diskussionen om tiggeriet för att inse att det blivit mer komplicerat att hjälpa.